

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อ เปรียบ เทียบความสามารถในการอ่านโดยการจำรูปคำของ เด็กอนุบาล ที่ได้รับการฝึกด้วยเกมการศึกษา กับแบบฝึกนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ เตรียมความพร้อมของ เด็กอนุบาล

- 1.1 ความหมายของความพร้อมทางการ เรียน
- 1.2 องค์ประกอบของความพร้อม
- 1.3 ความสำคัญของการ เตรียมความพร้อม
- 1.4 ความพร้อมในการอ่าน
- 1.5 องค์ประกอบของความพร้อมในการอ่าน
- 1.6 การสอนอ่านโดยการจำรูปคำ
- 1.7 บัณฑิตในการจำคำ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เกมการศึกษา

- 2.1 ความหมายของเกมการศึกษา
- 2.2 วิธีสอน เกมการศึกษา
- 2.3 บทบาทและหน้าที่ของครูในการสอน เกมการศึกษา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เกมการศึกษา

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึก

- 3.1 ความหมายของแบบฝึก
- 3.2 การสร้างแบบฝึก
- 3.3 ลักษณะของแบบฝึกที่ดี
- 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึก

ความพร้อมทางการเรียน

ปัจจุบันในการจัดการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน ได้เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของเด็ก ได้มีการค้นคว้าในเรื่องการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กมากขึ้น เพราะความพร้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็ก นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความพร้อม และองค์ประกอบของความพร้อม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

บรลือ พฤกษ์วัน (2518: 175) กล่าวว่า ความพร้อมที่จะเรียนของเด็ก คือ เด็กได้มาถึงจุด ๆ หนึ่งที่สามารรถจะรับเอาสิ่งใหม่ ๆ เข้าไว้ได้ หรือเด็กมาถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งพร้อมจะได้รับการสอน

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2518: 175) กล่าวว่า ความพร้อม คือ สภาพของความเจริญเติบโต บวกกับความสนใจและความรู้ อันเป็นพื้นฐานที่สูงพอจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้โดยสะดวก

พรณี ชูทัย (2522: 15) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝน และการเตรียมตัว ความสนใจหรือแรงจูงใจ ความพร้อมในการเรียนกิจกรรมแต่ละอย่างมีต่าง ๆ กัน เช่น ความพร้อมในการเรียนอ่าน ความพร้อมในการคิดคำนวณ เป็นต้น

เอื้องฟ้า สมบัติพานิช (2525: 11) กล่าวถึง ความพร้อมทางการเรียน หมายถึง สภาพการเจริญเติบโตของผู้เรียนที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

อี เอล ธอร์นไดค์ (E.L. Thorndike อ้างถึงใน สมควร อภัยพันธุ์ 2512: 87) ผู้ซึ่งตั้งกฎของความพร้อม (Law of Readiness) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันกับเรื่องความพร้อมของเด็กโดยตรง ธอร์นไดค์เสนอแนะกฎข้อนี้ว่า ในการเรียนรู้ของบุคคล ถ้าบุคคลบังเกิดความพร้อมในการกระทำ และได้แสดงการกระทำนั้น ๆ ออกมาในเวลานั้น การเรียนจะบังเกิดผลดี ผู้เรียนจะเกิดความพอใจ สุขใจ และในทางตรงกันข้าม หากผู้เรียนไม่พร้อมจะทำแต่ต้องกระทำในขณะนั้น การเรียนจะไม่ได้ผล ผู้เรียนจะบังเกิดความไม่พอใจ กฎนี้ยอมรับกันมานานแล้วจนกระทั่งปัจจุบัน เพราะการเรียนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนนั่นเอง

องค์ประกอบของความพร้อม

บันลือ พฤษะวัน (2518: 25) กล่าวว่า ความพร้อมที่จะเรียนของเด็กมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ สุขภาพของเด็ก การใช้สายตา การฟัง การพูด ความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ เช่น คากับมือ เป็นต้น
2. ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถในการลำดับเหตุการณ์จากนิทานที่ตนได้ฟังหรือดูภาพ ลำดับภาพได้ สติปัญญาดี จำได้แม่นยำ จะพูดหรือสิ่งอะไรก็เข้าใจง่าย
3. ความพร้อมทางด้านอารมณ์ ได้แก่ รู้จักควบคุมอารมณ์ สามารถทำงานเป็นหมู่ เล่นเป็นหมู่ ไม่ทะเลาะวิวาทกันบ่อย ๆ เป็นต้น
4. ความพร้อมทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ มีความเข้าใจในการอ่าน รู้จักฟังอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาได้ดี

กาเย่ (Gagne อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริดา 2522: 135) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดความพร้อม มีดังนี้

1. ความสนใจหรือความใส่ใจ (Attention Set) เป็นลักษณะทางจิตใจที่มีความสืบเนื่องกันเป็นชุด จึงมีชื่อเรียกว่า Attention Set หรือชุดที่ทำให้เกิดความใส่ใจ กล่าวคือ สิ่งแรกที่สุดจะต้องมีสิ่งเร้ามาเร้า เช่น การที่ครูชี้ตัวอักษรให้เด็กดู เด็กจะเกิดความสนใจในสิ่งที่ครูชี้ ความรู้สึกสนใจหรือใส่ใจมิได้มีเพียงแต่มองตามที่ครูชี้เท่านั้น แต่เด็กจะเกิดการตอบโต้ขึ้นโดยอาจฝึกตามไป หรือออกเสียงตามไปเบา ๆ ในใจหรือออกเสียงดัง ๆ ตามครู การตอบสนองนี้ จะเกิดขึ้นสืบเนื่องกันเป็นลูกโซ่ตลอดไปในขณะที่มีความใส่ใจอยู่
2. แรงจูงใจที่จะเรียน (Motivation) เป็นผลสืบเนื่องมาจากความใส่ใจในการเรียน คือ เมื่อความเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น ก็จะมีผลทำให้เกิดความต้องการอยากรู้ อยากเห็น และเกิดความอยากเรียน หรือเกิดแรงจูงใจขึ้นนั่นเอง โดยปกติแรงจูงใจในการเรียนของเด็กมีสองลักษณะ คือ แรงจูงใจที่ได้รับผลสำเร็จจากการกระทำงาน (Task Motivation) และแรงจูงใจที่ได้รับผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)

3. สภาพของพัฒนาการ (Development Status) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของกล้ามเนื้อ ระบบประสาท และสติปัญญา การเรียนรู้ที่ง่าย ๆ จะเกิดขึ้นตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ การที่เด็กได้เรียนรู้อะไรมาก่อน เข้าโรงเรียน เป็นการสร้างผลสะสม (Cumulative Effect) ให้แก่เด็ก ทำให้เด็กสามารถรับรู้และดัดแปลงการเรียนรู้ของงานตามที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ให้เข้ากับความรู้ใหม่ที่ได้รับอย่างต่อเนื่องกัน

นอกจากนี้ สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และ พิศเพลิน เขียวหวาน (2527: 748-750) ได้กล่าวถึงตัวประกอบหรือปัจจัยที่จะช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมในการเรียน มีดังนี้

1. วุฒิภาวะและประสบการณ์ในการเรียนรู้มาก่อน ความพร้อมมาจากวุฒิภาวะ โดยเมื่อร่างกายของเด็กเจริญเติบโต พร้อมทั้งได้เคยเรียนรู้มาก่อน ได้เคยพบเคยทำ มีประสบการณ์มาแล้ว ความพร้อมในการเรียนก็จะเกิดขึ้น

2. สติปัญญา ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง สติปัญญาที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับความพร้อมในการเรียน ในด้านความสามารถในการจำแนกด้วยสายตา ความสามารถในการสร้างมโนคติ และการติดตามอย่างมีเหตุผล

3. ฐานะทางเศรษฐกิจและการอบรมเลี้ยงดู เด็กที่มีสิ่งแวดล้อมที่บ้านดีย่อมจะมีพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนดีกว่าด้วย เช่น จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจกับพัฒนาการด้านภาษา ส่วนใหญ่พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน รู้จักถ้อยคำจำกัด ทั้งนี้เพราะครอบครัวมักมีสมาชิกมาก โอกาสที่เด็กจะได้พูดกับผู้ใหญ่ค่อนข้างจำกัด และพ่อแม่มักจะใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับลูกของตน ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจปานกลางหรือดี มีพัฒนาการด้านภาษาอยู่ในระดับดี และถ้อยคำที่เด็กพูดมักจะตรงกับภาษาที่ใช้ในโรงเรียน เมื่อมาโรงเรียนจึงมีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดง และเข้าใจที่ครูพูดหรือครูสั่งได้ดีด้วย

4. ฐานะทางสังคม ได้แก่ ชนชั้น เจตคติ และค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ในสังคมทุกสังคมจะมีการแบ่งกลุ่มหรือชั้นต่าง ๆ ออกไป จากการศึกษาวิจัยหลายเรื่องพบว่า บุตรของชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง มีความพร้อมในการเรียน เมื่อแรกมาโรงเรียน เพราะบิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา ย่อมจัดสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไปกับโภชนาการสำหรับร่างกาย

5. องค์ประกอบภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป บุคลิกภาพของครู การจัดบทเรียนของครู รวมทั้งวิธีการที่ครูใช้สอน ถ้าเด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน ห้องเรียน ครู และเพื่อน ๆ ก็จะทำให้เขาเกิดความสนใจ ความต้องการที่จะเรียน อยากเรียน อยากทำ ซึ่งจะ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กพร้อมที่จะเรียน

จากเอกสารที่กล่าวมาแล้ว แสดงว่า เด็กจะมีความพร้อมทางการเรียนก็ต่อเมื่อมีสภาพทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดีพอที่จะรับรู้สิ่งใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ และประสบการณ์ของเด็กด้วย

ความสำคัญของการเตรียมความพร้อม

เด็กก่อนวัยเรียนหรือวัยอนุบาลนั้น เป็นวัยที่ต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นช่วงอายุที่ละเอียดอ่อน เป็นวัยทองของชีวิต สมองของเด็กจะเปรียบเหมือนฟองน้ำที่จะดูดซึมหรือปลูกฝังให้เป็นอย่างไรก็ได้ เด็กจะเริ่มเรียนรู้โลกกว้างขึ้น เป็นช่วงของการพัฒนาบุคลิกภาพ นักการศึกษาพบว่า สติปัญญา อารมณ์ สังคม ค่านิยม เจตคติ จริยธรรม และสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับ ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังอย่างดีในวัยนี้แล้ว จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อไป สมใจ ทิพย์ชัยเมธา, พิศเพลิน เขียวหวาน (2527: 747) กล่าวว่า การที่เด็กจะเรียนได้ดีเพียงใด สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความพร้อมที่จะเรียน ความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และความเจริญเติบโตของร่างกาย พอเหมาะกับการเรียนเรื่องราวต่าง ๆ ที่ครูสอน ความพร้อมในการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสอนระดับนี้ นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยหลายเรื่องที่แสดงว่าการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนเป็นผลดีต่อเด็กมากกว่า การสอนอ่าน-เขียนให้แก่เด็กในวัยนี้ ซึ่งทำได้ยากเพราะทั้งมือและตายังไม่พร้อม การบังคับให้ทำ เด็กอาจจะทำได้แต่เพียงจำได้ แต่ปราศจากความเข้าใจ ซึ่งย่อมไม่ได้ผลเท่าที่ควร จากการวิจัยของ กิตยวดี บุญชื่อ และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524: 20) ได้ทดลองสอนชั้นอนุบาลในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2515-2520 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ โดยผ่านชั้นอนุบาลในโครงการทดลองกับนักเรียนนอกโครงการที่จบชั้นอนุบาลที่อื่น แล้วมาเข้าโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ นักเรียนในโครงการทดลองขณะที่อยู่ชั้นอนุบาลจะไม่เน้นการสอนหนังสือ แต่จะมุ่งฝึกความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และ

พัฒนาความคิด ส่วนนักเรียนนอกโครงการมาจากโรงเรียนอนุบาลทั่วไป ซึ่งเรียน อ่าน-เขียน คิดเลข การเก็บข้อมูลทำเป็นสามระยะ คือ ระยะที่ 1 ขณะที่นักเรียนอยู่ชั้นอนุบาล ใช้สังเกต พฤติกรรม ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 วัดผลการเรียน เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมปีที่ 2 และ ประถมปีที่ 4 แล้วเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนในโครงการ และนอก โครงการ ปรากฏว่า นักเรียนที่ผ่านโครงการสอนชั้นอนุบาล ไม่เน้นการสอนหนังสือ มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ เท่าเทียมกับเด็กที่จบมาจากโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ ต่อมาในปีการศึกษา 2518 โรงเรียนอนุบาลสามเสน เปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล จากการสอน อ่าน-เขียน มาเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในระยะแรกผู้ปกครองวิตกกังวล และไม่แน่ใจ ว่าบุตรหลานของตนจะเรียนทัน เด็กที่เรียนอ่าน-เขียนมาแล้ว เมื่อเด็กเริ่มเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ทางโรงเรียนได้ออกแบบสอบถามผู้ปกครองถึงพัฒนาการของเด็ก ปรากฏว่า ผู้ปกครองมีความเห็น เหมือนกันว่า เด็กสามารถเรียนได้อย่างรวดเร็วและรักโรงเรียน (ราสี ทองสวัสดิ์ 2523: 28) ในปี 2520 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมทางการเรียนแก่เด็กก่อน เกณฑ์ บังคับ กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กก่อนวัยเรียน ในย่านชุมชนคลองเตย การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา เปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มควบคุมเป็น เด็กเกณฑ์บังคับอายุ 3 - 6 ปี ซึ่งผ่านการเตรียมความพร้อมมาแล้ว และกลุ่มทดลองซึ่งไม่เคยผ่านการเตรียมความพร้อมมาก่อน เด็กทั้งสองกลุ่มมีสภาพพื้นฐานทาง ครอบครัวยุคคล้ายคลึงกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบความพร้อมทางการเรียน คณิตศาสตร์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี กับแบบทดสอบความพร้อม ในการเรียนอ่าน ของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มควบคุมมี ความพร้อมทางการเรียนมากกว่ากลุ่มทดลอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524: 27)

จากเอกสารงานวิจัยที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนวัยเรียน หรือเด็กชั้นอนุบาลนั้นจะเป็นการปูพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาการเรียนในชั้นสูงต่อไป นอกจากจะไม่ ทำให้เด็กเรียนช้าแล้ว ยังทำให้เด็กมีสภาพจิตใจที่ดีสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ และเรียนอย่างมีความสุขอีกด้วย

ความพร้อมในการเรียนอ่าน

ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 85) กล่าวว่า ความพร้อมในการอ่านนั้น คือขั้นของพัฒนาการซึ่งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายในร่างกาย จะส่งผลให้เด็กพร้อมที่รับการสอนอ่าน นอกจากนั้นความพร้อมในการอ่านยังหมายถึง ช่วงเวลาที่เด็กมีความเหมาะสมที่สุดที่จะเริ่มสอนอ่านได้ และครูอาจจะช่วยสร้างความพร้อมให้แก่เด็กได้โดยการสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็ก

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2519: 3-4) กล่าวว่า ความพร้อมในการเรียนอ่าน หมายถึง พัฒนาการระดับหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเรียนอ่านได้โดยมีอุปสรรคต่าง ๆ ไม่มากนัก หรือสามารถเรียนได้ในอัตราเร็ว ซึ่งเป็นอัตราปกติสำหรับเด็กทั่วไป พัฒนาการดังกล่าวนี้อาจเป็นพัฒนาการอันเนื่องมาจากภาวะสุกถึงขีด (Maturation) หรือจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา (Previous Learning) หรือเกิดจากอิทธิพลของทั้งสองสิ่งประกอบกัน ฉะนั้นความพร้อมในการเรียนอ่านซึ่งประกอบด้วยตัวประกอบมากมายที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนอ่านเป็นไปอย่างราบรื่น เช่น การมีภาวะสุกถึงขีดในด้านสติปัญญา (Mental Maturation) การมีประสบการณ์พื้นฐานอย่างเพียงพอ การปรับตัวได้ดีทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม ตลอดจนการปราศจากข้อขัดข้องอันเนื่องมาจากธรรมชาติทางกายและทางอารมณ์

องค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนอ่าน

ทวี สุรเมธี (2521: 7) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ ฮิลเดรท (Hildreth, 1950: 251-256) และได้เสนอว่า องค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางการอ่านนั้น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแยกสิ่งที่ได้ยิน ได้แก่ ความเข้าใจ และความสามารถใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง แยกคำพูดที่แตกต่างกัน สามารถแยกถ้อยคำและออกเสียงได้ถูกต้อง
2. ความสามารถทางสายตา ได้แก่ ความสามารถในการแยกคำที่คล้ายคลึงกัน และมองเห็นความแตกต่างของคำ
3. ความสามารถทางการคิดและจำ ได้แก่ สามารถใช้เหตุผล เข้าใจในเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ให้ความหมาย เข้าใจความหมายของประโยค และจำรูปร่างของคำได้

4. ความสนใจ ได้แก่ ความสามารถที่จะนั่งฟัง และจับสายตาไปตามสิ่งที่อ่าน เคลื่อนไหวสายตา มีสมาธิในการอ่าน การฟัง และทำตามคำสั่งได้

รัตนา ศิริพานิช (2524: 2-6) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนอ่าน โดยจำแนกองค์ประกอบความพร้อมในการเรียนอ่านไว้ 4 ประการคือ

1. ความสามารถในการพูด (Oral Language)
2. ความรู้พื้นฐาน (Background of Knowledge)
3. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของภาพ (Visual Discrimination)
4. ความสามารถในการจำแนกความแตกต่างของเสียง (Auditory Discrimination)

จากเอกสารความพร้อมในการเรียนอ่าน และองค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนอ่านที่กล่าวมานี้ จะเป็นวิธีที่ทำให้ครูผู้สอนรู้ถึงความพร้อมในการเรียนอ่านของเด็กแต่ละคน และสามารถส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข เด็กในกรณีที่เด็กไม่พร้อม สามารถจัดกิจกรรม เสริมทักษะ เตรียมความพร้อมทางการเรียนอ่านของเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การสอนอ่านโดยการจำรูปคำ

การสอนแบบนี้เป็นการสอนโดยวิธีวิเคราะห์ ยึดหลักว่าคำแต่ละคำมีรูปร่าง ลักษณะที่นำสังเกตและจดจำได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักจิตวิทยากลุ่ม เกสตัลท์ (Gestalt อ้างถึงใน ประเทิน มหาพันธ์ 2530: 166) กล่าวว่า ประสบการณ์ทั้งหมดคือส่วนรวมของพฤติกรรมย่อย จากแนวคิดนี้มีนักการศึกษาหลายท่านได้นำมาจัดการสอนอ่านให้แก่เด็กเริ่มเรียน เช่น

เวอร์นอน (Vernon อ้างจาก Durr 1967: 259) กล่าวว่า การให้เด็กได้รับรู้ตัวอักษรที่มีรูปร่างซับซ้อน ปัญหาที่เกี่ยวกับการจดจำคำก็จะมีมาก ดังนั้นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการให้เด็กเริ่มเรียนอ่าน โดยวิธีรับรู้เป็นคำ ๆ ทั้งคำไม่แยกออกเป็นตัวอักษรหรือเป็นพยางค์ วิธีการรับรู้เป็นคำนี้จัดว่าเป็นวิธีเรียนอ่านที่เหมาะสมที่สุด สำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่าน

โชเนล (Schonell, 1965 อ้างถึงใน ประเทิน มหาพันธ์ 2530: 166) กล่าวว่า ในการจำคำใด ๆ ก็ตาม เด็กจะต้องจำได้ทั้งรูปคำและเสียงของคำ การจดจำรูปของตัวอักษร

เป็นตัว ๆ มีความสำคัญน้อยกว่าการจดจำรูปของคำโดยรวม ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การรับรู้ของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับ การรับรู้โดยส่วนรวมมากกว่าการรับรู้โดยส่วนย่อย เช่น เด็กจะรับรู้คำว่า "บ้าน" ทั้งคำได้ดีกว่าการแยกรับรู้โดยแยกเป็นพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เป็นตัว ๆ ไป

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมานี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ เวอร์นอน (Vernon 1969: 10-11) พบว่า การรับรู้ทางการมองเห็นในด้านรูปร่างนั้น เด็กจะเริ่มมีพัฒนาการจากการมองเห็นสิ่งของที่มีรูปร่างง่าย ๆ ก่อน เมื่ออายุเพิ่มขึ้นก็จะสามารถรับรู้สิ่งของที่มีรูปร่างยาก ซับซ้อนได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพียเจต์ (Piget 1969: 10-11) ที่ว่าในขั้นแรกของการพัฒนาการด้านการมองเห็นความแตกต่างของสิ่งของ เด็กสามารถจะมองเห็นรูปร่างของสิ่งที่ย่าง ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อนก่อน ต่อเมื่ออายุ 6-7 ปี เด็กจึงจะสามารถมองเห็นความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันของสิ่งที่มองเห็นได้มากขึ้น

ปัจจัยในการจดจำคำ

ประเทิน มหาจันทร์ (2530: 143-145) กล่าวว่า การเรียนรู้ในการจดจำคำของเด็กนั้น เด็กจะจดจำรูปของคำควบคู่ไปกับเสียงของคำ ตลอดจนความคุ้นเคยความหมายและความประทับใจของคำนั้น ๆ ที่มีต่อเด็กด้วย เช่น เด็กจะเรียนรู้คำว่า "พ่อ" "แม่" ได้ดีกว่าคำอื่น ๆ เป็นต้น การจดจำคำใด ๆ ของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการได้แก่

1. รูปของคำ ได้แก่ ลักษณะภายนอกของคำที่เด็กมองเห็นว่าคำนั้นประกอบด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกดการันต์ใดบ้าง รูปของคำจะช่วยให้เด็กจดจำได้ดีกว่าเรื่องอื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสียงหรือความหมาย
2. เสียงของคำ เสียงของคำช่วยให้เด็กสามารถจดจำคำได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะคำในภาษาไทยมีระดับเสียงที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้ความหมายของคำแตกต่างกันไปด้วย หรือแม้คำที่เขียนเหมือนกัน แต่ออกเสียงต่างกันก็มีอยู่ไม่น้อย เช่นนี้เสียงของคำที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กเห็นความแตกต่างของคำได้ง่าย อันจะช่วยเด็กจดจำคำได้ดี
3. ความหมายของคำ การจดจำคำที่มีความหมาย กระทำได้ง่ายกว่าการจดจำคำที่ไม่มี ความหมาย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ความหมายของคำประกอบด้วยรูปคำและเสียงของคำ นอกจากจะเป็นเครื่องชี้เฉพาะให้คำ ๆ นั้น มีความแตกต่างไปจากคำอื่น ๆ แล้ว ยังมีส่วนช่วย

ให้เด็กสามารถเรียนรู้ และจดจำคำนั้น ๆ ได้ดีอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความหมายของคำ จะเป็น เครื่องบ่งชี้ถึงความแตกต่างของคำ แม้ว่าคำนั้น ๆ จะมีรูปหรือเสียงของคำเหมือนกันก็ตาม เช่น คำว่า "ชัน" เป็นต้น ซึ่งมีความหมายหลายนัย อาจหมายถึงภาชนะสำหรับตักน้ำ กริยาที่ทำให้แน่น อาการที่ขบขันน่าหัวเราะ การชันของไก่อัดผู้ ดังนั้นในการสอนอ่าน เพื่อให้เด็กจดจำคำได้ดี ควรมีการสอนความหมายของคำควบคู่กันไปด้วยเสมอ

4. ความคุ้นเคยของคำนั้น ความคุ้นเคยกับคำไม่ว่าจะเป็นการที่ได้พบได้เห็นคำนั้น ๆ อยู่เสมอ หรือได้มีโอกาสได้ยินคำนั้น ๆ จนชินหู หรือได้มีโอกาสได้ใช้คำนั้นอยู่ หรือแม้แต่การที่ได้ฝึกฝนเกี่ยวกับคำนั้น ๆ (เช่น การเล่นเกมเกี่ยวกับคำ การเขียนคำบนพื้นทราย การเขียนคำในอากาศ เป็นต้น) ประสบการณ์เหล่านี้จะทำให้เด็กจดจำคำได้ง่าย และแม่นยำ เมื่อเด็กได้พบคำนั้น ๆ ในการเรียนอ่าน ดังนั้นในการสอนอ่านแก่เด็ก ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้คุ้นเคยกับคำที่เด็กจะต้องเรียนรู้ในโอกาสต่อไป

การสอนอ่านให้แก่เด็กเริ่มเรียนนั้น มีทนา ทองใหญ่ (2524: 12) กล่าวว่า คำที่จะนำมาสอนควรจะเป็นคำที่เด็กสนใจ คำที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก และ ประทีน มหาวชิษฐ์ (2530: 130) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้คำได้ดีนั้น เป็นเพราะเด็กได้ใช้กิจกรรมต่างๆ หลายกิจกรรม มิใช่โดยการท่องจำเพียงอย่างเดียว

เกมการศึกษา

ความหมายของ เกมการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 17) ได้ให้ความหมายของ เกมการศึกษาว่า เกมการศึกษา (Didactic games) หมายถึง กิจกรรมการเล่นที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษา เกมศึกษามีกฎและกติกาการเล่น มีกระบวนการเล่น เป็นสิ่งเร้าก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน เด็กวัยก่อนเรียนควรได้มีโอกาสได้เล่นเกมการศึกษาทั้งเล่นเดี่ยวและเล่นเป็นกลุ่ม ซึ่งนอกจากจะเป็นการสนองความต้องการตามวัยแล้ว เกมศึกษายังช่วยฝึกทักษะความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529: 1) ให้ความหมายของ เกมการศึกษาว่า เกมการศึกษา เป็นของเล่นที่ช่วยให้ผู้เล่นเป็นผู้มีความสังเกตดี ช่วยให้มองเห็นสิ่งที่ควรจะได้เห็น ได้ฟัง หรือคิดอย่างรวดเร็ว เกมการศึกษาจะต่างจากการเล่นอย่างอื่นตรงที่ดี แต่ละชุดจะมีวิธีการเล่นโดยเฉพาะ สามารถวางของเล่นบนโต๊ะได้ ผู้เล่นสามารถตรวจสอบการเล่นว่าถูกต้องหรือไม่ ได้ด้วยตนเอง

บุญชู สนั่นเสียง (2527: 438) กล่าวว่า เกมการศึกษา เป็นอุปกรณ์เครื่องช่วยสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความพอใจ และความสนุกสนาน อีกทั้งยังท้าทายที่จะให้เด็กเล่นเสมอ ช่วยให้เด็กมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน แต่ที่เน้นคือ ด้านสติปัญญา เด็กได้ฝึกใช้ประสาทสัมผัสกับกล้ามเนื้อมือ ฝึกสังเกตเปรียบเทียบในเรื่อง รูปทรง จำนวน ประเภท และฝึกคิดหาเหตุผล

วิธีสอน เกมการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 19-21) ได้กล่าวถึง วิธีสอน เกมการศึกษาไว้ ดังนี้

1. การสอนเกมการศึกษาชุดใหม่

การสอนเกมการศึกษาให้แก่เด็กในชั้นเรียน ย่อมมีหลายวิธีต่าง ๆ กัน สำหรับเด็กที่ไม่คุ้นเคยการเล่น เกมศึกษามาก่อน ย่อมต้องสอนแตกต่างจากการสอนเด็กที่เคยเล่นมาแล้ว จึงขอกล่าวไว้ 2-3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 สอนทั้งชั้น สมมติเกมที่จะสอน เป็น เกมจับคู่ภาพ เหมือน

วิธีการ

1. ให้เด็กนั่งเป็นรูปเกือกม้า ครูแจกชิ้นส่วนให้กับเด็กให้กระจายไป หากชิ้นส่วนใดไม่ครบคน ก็อาจแจกให้รับผิดชอบ 2-3 คนต่อชิ้น

2. ครูชี้แจงให้ทราบว่าภาพแต่ละภาพจะมีเหมือนกัน เป็นคู่ ๆ

3. ครูเรียกให้เด็กคนที่ 1 ชูรูปภาพของตนเองให้เพื่อนดูแล้วถามว่า ใครมีภาพเหมือนกันบ้าง คนที่มีภาพเหมือนกันจะนำภาพออกไปแล้วถือชูข้างคนแรกให้เพื่อนคนอื่นดู เมื่อทุกคนยอมรับว่าภาพเหมือนกันแล้ว ให้นำภาพทั้งสองวางลงคู่กันโดยให้ขอบส่วนล่างเสมอกัน ครูเรียกคนถัดไปแสดงภาพ แล้วดำเนินการต่อไปเช่นเดียวกันต่อไปเรื่อย ๆ การวางภาพแต่ละคู่ ควร

แนะนำให้เด็กวางให้เป็นระเบียบ กล่าวคือ หากจะวางในแนวนอน ก็ให้วางเป็นแนวนอนทั้งหมด หากจะวางเป็นแนวตั้ง ก็ให้เป็นแนวตั้งทั้งหมด

แบบที่ 2 แทนที่ครูจะแจกชิ้นส่วนให้แก่เด็ก ครูอาจวางชิ้นส่วนทั้งหมดไว้กลางวง แล้วเรียกเด็กบางคนออกมาหาภาพที่เหมือนกันเป็นคู่ ๆ เมื่อหาพบแล้วก็นำไปวางให้เป็นระเบียนดังที่กล่าวไว้ในแบบที่ 1 เช่นกัน

หมายเหตุ นอกจาก 2 แบบที่กล่าวมาแล้ว ครูอาจดัดแปลงสอนเป็นแบบอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

2. การฝึกเล่นเกมที่เด็กเคยเรียนมาแล้ว สำหรับเกมที่เด็กรู้วิธีเล่นมาแล้วควรจะได้จัดให้เด็กได้เล่น ดังนี้

2.1 จัดโต๊ะให้เด็กเล่นเกมประมาณ 4-5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้มีที่นั่งประมาณ 6 คน แต่ละกลุ่มจะวางเกมไว้ 1 ชุด

2.2 ครูกำหนดวิธีเล่นให้แก่เด็กว่าแต่ละคนจะต้องได้เล่นเกมที่มีทุกชุด ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประสบการณ์อย่างครบถ้วน ส่วนวิธีการจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละแห่ง และเทคนิคของครูแต่ละคน

ครูอาจจัดเกมไว้ประจำตามโต๊ะที่จัดไว้เป็นกลุ่ม ๆ แล้วหมุนเวียนให้เด็กไปเล่น หรืออาจจัดเด็กไว้ประจำตามโต๊ะ แล้วหมุนเวียนเกมไปให้เด็กได้เล่นจนครบ เช่นเดียวกัน

2.3 เมื่อเด็กเล่นเสร็จจะต้องฝึกให้เด็กเก็บเกมแต่ละชุดลงกล่อง เมื่อหมดเวลาครูจะต้องฝึกเด็กยกเกมไปเก็บที่ชั้น

บทบาทและหน้าที่ของครูในการสอนเกมการศึกษามีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 20)

1. ครูจะต้องเตรียมเกมการศึกษาให้พร้อมทุกชุด
2. ขณะที่เด็กเล่นครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ เช่น เด็กเล่นเสียงดังเกินไป หรือเล่นไม่ถูกต้อง บางครั้งครูอาจเข้าร่วมในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ครูสังเกตเห็นว่าเด็กยังไม่เข้าใจวิธีการเล่น หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการเล่น

3. เมื่อเด็กเล่นเกมแต่ละชุดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูจะต้องตรวจว่าเด็กเล่นได้ถูกต้องเพียงใด และควรแก้ไขอย่างไร ครูควรให้ความสนใจแก่เด็กโดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหา เมื่อเด็กได้แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ครูจึงให้เด็กเปลี่ยนไปเล่นเกมการศึกษาชุดอื่น

4. ทุกครั้งที่เด็กเล่นเกมการศึกษาเสร็จแต่ละชุด ครูต้องเตือนให้เด็กเก็บเกมการศึกษาให้เรียบร้อย

5. ก่อนหมดเวลา 5-10 นาที ครูเตือนให้เด็กเก็บของเข้าที่ ซึ่งนอกจากจะบอกเป็นคำพูดธรรมดาแล้ว อาจร้องเพลงที่มีความหมายเตือนให้เก็บของเข้าที่

เกี่ยวกับเรื่องการสอน เกมการศึกษาให้แก่เด็กชั้นอนุบาลนั้น อารี เกษมรติ (2523: 72) ได้กล่าวไว้ว่า ครูจะต้องเข้าใจว่าระยะแรกเด็กจะสังเกตเฉพาะส่วนใหญ่มาก่อน ต่อเมื่อเด็กมีความสังเกต จดจำมากขึ้นแล้ว จึงจะให้เด็กได้สังเกตส่วนย่อยหรือส่วนละเอียด ก่อนเล่นครูต้องอธิบายวิธีการเล่นให้เด็กเข้าใจ เมื่อเด็กเข้าใจแล้วจึงให้เด็กลองเล่นบ้าง โดยผลัดกันเล่นครั้งละ 6-8 คน เด็กจะเล่นแบบนี้อยู่ประมาณ 1 เดือน จากนั้นครูจึงให้เด็กเล่นเอง โดยแบ่งกลุ่มให้รับผิดชอบแต่ละเกม และวางกติกาไว้ว่า แต่ละกลุ่มต้องไม่เสียงดัง เวลาเล่นต้องไม่แย่งกัน เด็กต้องเล่นด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง รู้จักรักษาของ ไม่ทำสกปรก หรือฉีกขาด เมื่อเล่นเสร็จแล้วต้องเก็บให้เรียบร้อย กลุ่มใดทำถูกต้องตามกติกาถือว่าชนะ แล้วจึงสลับกันเล่น เมื่อเด็กมีความชำนาญขึ้นครูต้องเพิ่มเกมให้เด็กเล่น โดยจัดเกมที่ยากและแปลกขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เด็กรู้จักคิด สังเกต และจดจำอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กด้วย

ราศี ทองสวัสดิ์ (2523: 79) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัด เกมการศึกษาสำหรับเด็กเล็กไว้ว่า ครูควรจัดเตรียมเกมหรืออุปกรณ์สำหรับฝึกให้เพียงพอ ซึ่งเกมดังกล่าวอาจมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ภาพตัดต่อ โดมิโน หรือการแยกหมู เป็นต้น และระยะเวลาที่ใช้ฝึกแต่ละเกมกำหนดให้เป็นหนึ่งกิจกรรม เพราะอุปกรณ์แต่ละชุดให้ผลต่อเด็กไม่เหมือนกัน ดังนั้นครูจึงควรจัดหมุนเวียนให้เด็กเล่น หรือฝึกทุกชุดโดยทั่วถึงกัน นอกจากนี้ครูควรเตรียมเกมไว้ให้พอที่จะหมุนเวียนกันเล่นอยู่เสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกม

ปรียา จันทรสิทธิเวล (2522: 68-69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยมีเกมและไม่มีเกม

เกมประกอบ ปรากฏว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและความคงทนในการจำของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยบทเรียนที่มีเกมประกอบสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเรียนโดยไม่มีเกมประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันทวรรณ เทวรักษ์ (2529: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และเกมการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ โดยทดลองกับเด็กอนุบาลวัย 4-6 ปี โดยแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเรียนโดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์และเกมการศึกษา อีกกลุ่มหนึ่งเรียนโดยวิธีเน้นการอ่าน-เขียน เรียนเลข ผลปรากฏว่า วิธีการสอนแบบใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ และเกมการศึกษาจะส่งเสริมความสามารถและทักษะการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ของเด็ก เมื่อขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มากกว่าวิธีสอนแบบอ่าน-เขียนเรียนเลข

รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี (2529: 2) ได้ทำการทดลองฝึกการจำแนกทางการมองเห็นของเด็กอนุบาล โดยใช้เกมการศึกษากับแบบฝึก ผลปรากฏว่า ในการจำแนกทางการมองเห็นของเด็กอนุบาลนั้น กลุ่มที่ฝึกด้วยเกมการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ฝึกด้วยแบบฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พินเตอร์ (Pinter 1979: 710) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำที่สอนโดยใช้เกมการศึกษา และสอนโดยใช้คำรา ทดลองกับนักเรียนระดับ 3 ในเพนซิลวาเนียจำนวน 94 คน ความรู้สึกเกี่ยวกับมโนภาพและความสามารถในการสะกดคำ ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง อีก 3 สัปดาห์ทดสอบความคงทนในการสะกดคำ ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ใช้เกมการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองและความคงทนในการจำสูงกว่ากลุ่มที่สอนตามคำรา

ไบรท์และคณะ (Bright and others 1980: 265) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีความสามารถระดับเดียวกันกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน โดยใช้เกมสำหรับฝึกทักษะและเกมการสอนให้เกิดความคิดรวบยอด กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับ 7 จำนวน 164 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มหนึ่งเล่นเกมเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเรื่องความน่าจะเป็น ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเล่นเกมการฝึกทักษะเรื่องเศษส่วน โดยมีการทดสอบก่อนเรียน ทั้งสองกลุ่มจะมีเวลาเล่นเกมครั้งละ 20 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 4 สัปดาห์ แล้ว

ทดสอบหลังเรียน ปรากฏว่าคะแนนการทดสอบหลังเรียน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการสอนโดยใช้เกมฝึกทักษะและ เกมสอนให้เกิดความคิดรวบยอด ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เกมการศึกษา พอสรุปได้ว่า การให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาประกอบการเรียน จะช่วยให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้

แบบฝึก

ความหมายของแบบฝึก

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973: 224) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกว่า แบบฝึกหมายถึงงานหรือการบ้านที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำ เพื่อทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว และเป็นการฝึกทักษะการใช้กฎ และสูตรต่าง ๆ ที่เรียนไป

สุจิตรา ศรีนวล (2526: 2) ให้ความหมายว่า แบบฝึกเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนให้เด็กนักเรียนได้ใช้ความคิด กระตุ้น และจูงใจ ให้นักเรียนสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในแบบฝึก และย่อมทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความสามารถในเรื่องที่นำมาฝึกด้วยจุดมุ่งหมายในการใช้แบบฝึก

สุรสิงห์ นิรชร (2527: 7) กล่าวว่า การทำแบบฝึกจะเป็นการฝึกฝนทบทวนสิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนในช่วงเวลา เพื่อให้เกิดมโนคติในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนั้น เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้น สุวรรณี นิมานพิสุทธิ์ (2524: 31) เสนอแนะว่า แบบฝึกที่มีลักษณะส่งเสริมความคิดและความหมายสำหรับเด็ก จะต้องไม่ใช่ถูกบังคับให้ทำ พร้อมทั้งมีการตรวจจากครูอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้

การสร้างแบบฝึก

ก้อ สวัสดิทาณิษฐ์ (2514: 1-2) ได้ให้ข้อแนะนำในการจัดทำแบบฝึกเพื่อฝึกทักษะ ดังนี้

1. ครูต้องเตรียมแบบฝึกให้รอบคอบว่าจะต้องการจะให้เกิดทักษะใดใช้แบบฝึกไหนใช้อย่างไร

2. ใช้แบบฝึกสั้นแต่หลายแบบ เพื่อฝึกทักษะอันเดียวกันจนเกิดความแม่นยำ แบบฝึกควรมีหลายแบบ เด็กจะได้ไม่เบื่อ

3. ให้ฝึกในสภาพที่แตกต่างกัน เช่น คัดบนกระดานดำ คัดบนกระดาน

4. การประเมินผล ประเมินในขณะที่ฝึกหัดนั้น เพื่อดูว่าเด็กเกิดความชำนาญในทักษะนั้นเพียงใด

รัชณี ศรีไพรวรรณ (2517: 412-413) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดทำแบบฝึกว่า

1. ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก และลำดับขั้นของการเรียนเด็กแรกเรียนยังมีประสบการณ์น้อย แบบฝึกทักษะต้องอาศัยรูปแบบที่เหมาะสม และเป็นไปตามลำดับความยาก-ง่าย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจทำ

2. ให้มีจุดมุ่งหมายว่ามุ่งจะฝึกในด้านใด แล้วจัดเนื้อหาให้ตรงกับความมุ่งหมายที่วางไว้ ครูจะต้องจัดทำล่วงหน้าเสมอ

3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ถ้าสามารถแยกตามความสามารถและจัดทำแบบฝึกเพื่อส่งเสริม เด็กแต่ละกลุ่มได้จะดียิ่ง

4. ในแบบฝึกต้องใช้คำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจ ถ้าเด็กยังอ่านไม่ได้ ครูต้องชี้แจงด้วยคำพูดที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ให้เด็กสามารถทำตามคำสั่งได้

5. แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง ครูต้องตรวจพิจารณาให้ถี่ถ้วน อย่าให้มีข้อผิดพลาดได้

6. การให้เด็กทำแบบฝึกแต่ละครั้ง ต้องให้เหมาะสมกับเวลา และความสนใจของเด็ก เด็กเล็กย่อมสนใจทำสิ่งใดอยู่ได้ไม่นาน

7. ควรทำแบบฝึกหลายแบบ เพื่อให้เด็กเรียนได้กว้างขวางและส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิด

8. กระดาษที่ให้เด็กทำแบบฝึก ต้องเหนียวและทนทานพอสมควร

แนวคิดของ รัชณี ศรีไพรวรรณ สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเซนบาวน์

(Rosenbaum 1969: 112-115) ที่กล่าวว่า ในการจัดทำแบบฝึกนั้น ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กส่วนใหญ่ แล้วจัดทำแบบฝึกให้มากพอที่จะให้เด็กทั้งเก่งและอ่อน เลือกทำได้ตามความสามารถ และแบบฝึกนั้นควรจะมีชัดเจน และมีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ณรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2522: 60-61) ได้อ้างถึง Harless ที่กล่าวถึงการเขียนแบบฝึกว่า การเขียนแบบฝึกต้องแน่ใจในเรื่องภาษาที่เหมาะสมกับนักเรียน ควรนำนักเรียนไปสู่จิตวิทยา สิ่งเร้า และการตอบสนอง ดังนี้

1. ใช้แบบฝึกหลาย ๆ ชนิด ให้นักเรียนเกิดความสนใจ
2. ให้นักเรียนรู้จักแยกสิ่งเร้า คือ ตัวแบบฝึกออกมาพิจารณาก่อนว่าแต่ละข้อของแบบฝึกต้องการอะไรบ้าง
3. นักเรียนฝึกการตอบแบบฝึกแต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ
4. นักเรียนสามารถตอบสิ่งเร้าต่าง ๆ ด้วยการแสดงออกทางความเข้าใจ ลงในแบบฝึก
5. นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้มาจากบทเรียน ตอบได้ตรงเป้าหมายที่สุด

พรรณี ชูทัย (2522: 27) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหลักในการสร้างแบบฝึก ดังนี้

1. หลักความใกล้ชิด (Contiguity) การใช้สิ่งเร้าและการตอบสนองในเวลาใกล้เคียงกัน จะสร้างความพอใจแก่ผู้เรียนในขณะที่สอน เช่น การทำกิจกรรมต่อเนื่องหลังการอ่านมีการถาม-ตอบให้รางวัลชมเชย
2. หลักการฝึกหัด (Practice) ให้นักเรียนฝึกทำซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความจำ ย้ำความเข้าใจที่แน่นอน การฝึกให้หยุดพักเล็กน้อย แล้วจึงให้ฝึกต่อ ดีกว่าการฝึกต่อเนื่องโดยไม่พักเลย
3. การจูงใจผู้เรียน (Motivation) โดยการจัดแบบฝึกที่สั้นและเหมาะสมกับเนื้อหา เวลา และวัยของผู้เรียนจากง่ายไปหายาก
4. การให้ผู้เรียนทราบผลของการทำงานของตนเอง (Feedback) ได้แก่ การตรวจเฉลยคำตอบให้ทราบ ชี้ให้เห็นสิ่งที่ถูกต้อง สิ่งที่ควรแก้ไข

ลักษณะแบบฝึกที่ดี

ศศิธร สุทธิแพทย์ (2517: 32) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของแบบฝึกที่ดี โดยสรุปได้ดังนี้

1. ใช้หลักจิตวิทยา
2. ใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ
3. ให้ความหมายต่อชีวิต
4. คิดได้เร็วและสนุก
5. ปลุกความสนใจ
6. เหมาะสมกับวัยและความสามารถ

นิตยา ฤทธิโยธี (2520: 42) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้

1. จะต้องเกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับ วัย หรือความสามารถ
3. มีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่ทำให้เด็กเข้าใจวิธีทำได้ง่ายยิ่งขึ้น
4. ใช้เวลาได้เหมาะสม
5. เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และท้าทายให้แสดงความสามารถ

จากเอกสารที่กล่าวมาแล้ว หลักในการสร้างแบบฝึกเพื่อให้มีประสิทธิภาพที่ดี พอสรุปได้

ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายในการฝึกให้ชัดเจน
2. ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับเด็ก
3. รูปแบบของแบบฝึก ต้องเข้าใจและดึงดูดความสนใจของเด็ก
4. แบบฝึกต้องเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก
5. ใช้เวลาในการฝึกให้เหมาะสม ไม่นานเกินไป
6. สร้างแบบฝึกหลายรูปแบบ เพื่อมิให้เด็กเบื่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึก

มารศรี ชวลิต มลวิภา กมลพรวัฒนา วนิตา ภัคดิชาติ (2518: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การทดลองเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบการสอนอ่านภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกหัด เสริมทักษะกับการสอนแบบเดิม" โดยผู้วิจัยแต่ละคนทำการวิจัยคนละระดับชั้น คือ ประถมปีที่ 3, 5 และ 6 ตามลำดับ ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการใช้แบบฝึกหัดกับหลังการใช้แบบฝึกหัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีพัฒนาการทางด้านความสามารถในการอ่านมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จึงกล่าวได้ว่า แบบฝึกหัด เป็นอุปกรณ์ที่ดีช่วยฝึกทักษะทางภาษาให้ แก่เด็ก

สมศรี เพ็ชรชัย (2519: 136) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างแบบฝึกทักษะวิชา ภาษาไทย เรื่องตัวสะกด มาตรา "แม่กด" สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากนักเรียน 100 คน โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะวิชาภาษาไทยมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

พรทิพย์ บุชรานวงศ์ (2522: 51) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างแบบฝึกเสริม ทักษะการฟังวิชาภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกเสริมทักษะการ ฟัง ซึ่งประกอบด้วย การจำแนกเสียง การปฏิบัติตามคำสั่ง ความเข้าใจคำศัพท์ และความเข้าใจ เรื่อง แล้วหาประสิทธิภาพของแบบฝึกนั้น โดยศึกษาความแตกต่างด้านสัมฤทธิ์ผลทางการฟังก่อน และหลังการใช้แบบฝึกของกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลปรากฏว่า สัมฤทธิ์ผลทางการฟังก่อนและ หลังการใช้แบบฝึกของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกแบบสอบที่ ใช้วัด โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหลังการทดลองมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนก่อนการ ทดลอง

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าแบบฝึกเป็นอุปกรณ์ที่ดีอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูงขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย